

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Силабус навчальної дисципліни

Назва дисципліни: Філософія

Статус дисципліни: нормативна дисципліна загальної підготовки

Галузь знань

А Освіта

Спеціальність

А 4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Освітня програма

Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота

Рівень вищої освіти

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Форма навчання

Денна, заочна

Курс

II

Семестр

III

Обсяг дисципліни

Кредити	3	Години 90	Денна	Заочна
Лекційні			20	6
Практичні/семінарські			16	4
Лабораторні			0	
Самостійна робота			54	82

Семестровий контроль

Екзамен

Викладач

Русул Олег Васильович, кандидат філософських наук, доцент

Контактна інформація

ел. адреса викладача: rusul05071@gmail.com

Кафедра

Філософії та соціальних наук

Факультет

Психології та історії

Предмет навчання

(Що буде вивчатися)

- основні етапи розвитку світової та вітчизняної філософії, провідну проблематику цих етапів та особливості побудови світоглядних знань;
- видатні представники світової та вітчизняної філософії, їх вихідні ідеї;
- провідні проблеми сучасної філософії та орієнтування в їх змісті;
- значення основних філософських термінів;
- особливості релігійного світосприйняття;
- суттєві особливості та функції етичних цінностей;
- форми та рівні практичної діяльності;
- особливості універсальних законів діалектики;
- рушійні сили суспільного розвитку;
- тенденції розвитку соціально-етнічних спільностей та процеси культурної глобалізації;
- основи науково-технічної революції;

Мета (Чому це цікаво/потрібно вивчати)

Метою курсу є світоглядно-методологічна підготовка студентської молоді, що сьогодні є неможливою без філософії як теоретичної основи духовної культури.

<p>Компетентності</p>	<p>...</p> <p>Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати професійні проблеми та спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти та організації краєзнавчо-туристичної роботи, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук та географічної науки, застосовувати інноваційні технології в роботі, критично та творчо мислити.</p> <p>ЗК 1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 4 Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.</p> <p>ЗК 9 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу</p>
<p>Програмні результати (Чому можна навчитися)</p>	<p>ПРН 7 – володіє базовими знаннями з дисциплін суспільногуманітарної підготовки, оцінює і прогнозує політичні, економічні, соціальні, культурні процеси та явища.</p> <p>ПРН 20 – розуміє значення культури як форми людського існування, цінує різноманіття та мультикультурність світу, виявляє повагу та цінує українську національну культуру, виражає національну та культурну ідентичність, творчо самовиражається, застосовує соціальні навички (soft skills), керується у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу, співробітництва та гендерної рівності, педагогічно підтримує осіб з особливими освітніми потребами.</p>
<p>Зміст дисципліни</p>	<p><i>Змістовий модуль I</i></p> <p><i>Тема 1. Предмет філософії</i></p> <p><i>Тема 2. Формування філософських традицій</i></p> <p><i>Тема 3. Філософія Античності</i></p> <p><i>Тема 4. Філософська думка Середньовіччя та Відродження</i></p> <p><i>Тема 5. Філософія Нового Часу та Просвітництва</i></p> <p><i>Тема 6. Німецька класична філософія</i></p> <p><i>Тема 7. Сучасна західна філософія</i></p> <p><i>Змістовий модуль II</i></p> <p><i>Тема 8. Єдність світу та багатоманітність реальності</i></p> <p><i>Тема 9. Матерія і дух. Природа</i></p> <p><i>Тема 10. Універсальні зв'язки буття. Діалектичне світорозуміння</i></p> <p><i>Тема 11. Основні проблеми гносеології</i></p> <p><i>Тема 12. Філософія свідомості</i></p> <p><i>Тема 13. Соціальна філософія та філософія історії</i></p> <p><i>Тема 14. Філософська антропологія</i></p> <p><i>Тема 15. Філософія науки.</i></p>
<p>Критерії оцінювання роботи студентів</p>	<p>Критеріями оцінки є:</p> <p>усні відповіді:</p> <ul style="list-style-type: none"> • повнота розкриття питання; • логіка викладання, культура мови; • емоційність та переконаність; • використання основної та додаткової літератури;

	<ul style="list-style-type: none"> • аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; <p>виконання письмових завдань:</p> <ul style="list-style-type: none"> • повнота розкриття питання; • цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; • акуратність оформлення письмової роботи. <p>Максимальний бал за виступ з питань певної теми модуля на семінарському занятті – 5 бали:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 5 б. ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить покликання на потрібну літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує. • 3-4 б. ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей. • 2 б. ставиться студентові, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок. • 1 б. одержує студент, який невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок.
<p>Політика курсу</p>	<p>До 20-ти балів студент може отримати за виконання завдання самостійної роботи з певної теми модуля, з урахуванням якості, повноти виконання завдання.</p> <p>Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.</p> <p>За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі – роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, були учасниками олімпіад, конкурсів тощо можуть нараховуватися додаткові бали: до 8 балів.</p> <p>Студент, який не з'являвся на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав поточних оцінок, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.</p> <p>Контрольна робота у формі чотирирівневих завдань</p>

передбачено за результатами вивчення тем модуля 1 і модуля 2.

Тривалість виконання контрольних завдань не повинна перевищувати двох академічних годин.

До контрольної роботи допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю.

Для проведення контрольної роботи розроблені контрольні завдання двох варіантів, які є рівнозначні за трудомісткістю.

За виконання контрольної роботи студент отримує бал, який враховується в процесі розрахунків підсумкової семестрової оцінки:

- максимальна кількість балів – 8).

У процесі виконання контрольних завдань студент може користуватися лише тими допоміжними матеріалами, які визначені викладачем. Студентові забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами та користуватися матеріалами, крім дозволених. За умови порушення студентом установлених правил виконання контрольних завдань викладач позбавляє можливості продовжувати виконання контрольних завдань, не перевіряє роботу, робить на ній відповідний запис і оцінює нулем балів. Результати контрольного заходу студента, який не з'явився на нього, також оцінюються нулем балів незалежно від причини.

Результати контрольних робіт доводяться до відома студентів не пізніше ніж через два робочі дні після їх виконання.

Перескладання контрольних робіт допускається в терміни, визначені викладачем, під час поточних консультацій.

ПІДСУМКОВИЙ (СЕМЕСТРОВИЙ) КОНТРОЛЬ

З дисципліни «Філософія» передбачена така форма семестрового контролю, як *екзамен*, який проводиться наприкінці семестру.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 60 балів) визначається як сума балів поточного контролю. Екзамен виставляється за результатами - 40 балів максимум.

Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни (набрали не менше 60 % від 100 балів) за шкалою ECTS оцінка заноситься у Відомість обліку успішності, Залікову книжку студента. Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем.

У випадку отримання менше 60 балів (FX,F) за результатами семестрового й екзаменаційного контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академічної заборгованості.

Інформаційне забезпечення	онлайн-ресурси, програмне забезпечення... http...
Матеріально-технічне забезпечення	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бичко Ігор та ін. Філософія. К.: Центр навчальної літератури, 2023. - 648 с. 2. Бойченко І. В. Філософія історії : Підручник для студ. вищ. навч. закладів. К. : Знання, 2000. 3. Баранник В.М. Лекції з філософії. Ліра-К, 2022, - 166 с. 4. Губерський Л. В., Надольний І. Ф., Андрущенко В. П. та ін. Філософія : Навч. посіб. для студ. і асп. вищ. навч. закл. / Іван Федотович Надольний (ред.). 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Вікар, 2001. 5. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – 3-тє вид., переробл. – Харків : Право, 2020. – 432 с. 6. Зарубіжна філософія ХХ століття. К., 1993. 7. Індійська філософія: посібник для студентів вищих навчальних закладів / колектив авторів; за загальною редакцією Т.П. Кононенка. Харків: Фоліо, 2019. 142 с. 8. Кралюк П. М. Історія філософії України : підручник. – К. : КНТ, 2015. – 652 с. 9. Марія Фюрст, Юрген Тринкс. Філософія. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. - 544 с. 10. Петінова О. Б. Філософія: навчальний посібник / О. Б. Петінова. – Одеса, 2019. – 304 с. 11. Предборська І.М. Філософія історії. Університетська книга, 2023, - 232 с. 12. Причепій Є. М., Черній А. М., Гвоздецький В. Д., Чекаль Л. А. Філософія : Навч.посібник для студ. і аспірантів вищ. навч. закладів. К. : Аграрна наука, 2000. 13. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручн., для вищ. навч. закл. Вид. 4-тє, випр. та доп. К. : Юрінком Інтер, 2016. - 552 с. 14. Сьорен К'єркегор. Або-Або. Видавництво «Арій». – К.: 2025, - 432 с. 15. Філософія: базовий підручник для студентів вищих начальних закладів / Леонід Губерський. – 2-е видання. – Фоліо, 2018. – 621 с. 16. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / авт.кол.; за ред. О. В. Рябіної, Л. І. Юрченко. – Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2021. – 286 с. 17. Шепетяк Олег, Шепетяк Оксана Філософія: Підручник. – Львів: Місіонер, 2020. – 784 с. 18. Kharchenko Julia, Kharchenko Sergej. Key determinants of global legal institutions (philosophical aspect) // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. I (35). К.: НАУ, 2022. – С.25-30. / DOI: https://doi.org/10.18372/2412-2157.35.16533 (публікація у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України); 19. Kharchenko Julia, Kharchenko Sergej. Spiritual virtuum: the interaction of the finite and the infinite // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. II (36). К.: НАУ, 2022. – С.30-36. DOI: https://doi.org/10.18372/2412-2157.36.16967(публікація

у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України);

20. Zhytnik, T., Khvist, V., Bilan, S., & Kharchenko, J. (2022). The problem of art culture and art school in the concern of the events in Ukraine in early 2022: El problema de la cultura artística y la escuela de arte en relación con los acontecimientos de Ucrania a principios de 2022. *Cuestiones Políticas*, 40(75), 370-384. <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4075.24> (наукова публікація у періодичних виданнях, які включені до наукометричних баз, рекомендованих МОН, зокрема Scopus або Web of Science Core Collection).
21. Kharchenko Julia. Identity in the "post-globalization" of the new society as "homo spiritus in universum concentus": epistemological and ontological approaches // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 1 (37). – К.: НАУ, 2023. – С 16-21. DOI: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.37.17567>(публікація у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України);
22. Kharchenko Julia, Kvasha Alex. Principles of interaction in the topology of antinomies (ontological deconstruction of the social matrix) // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 1 (39). – К.: НАУ, 2024. – С. 16-23. DOI: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18427>(публікація у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України);
23. Kharchenko J., Kharchenko S. Universal law world-panorama as an image of the future. Вісник Київського авіаційного інституту. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 1 (41). – К.: НАУ, 2025. – с. 17-23.
24. Kharchenko Julia, Kharchenko Sergej, Olena Sidorkina, Alla Fabrika and Oleg Rusul 2020 Features of application of fundamental knowledge in innovative space: ontological aspect E3S Web of Conferences **157**, 04012 (2020) DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202015704012> (наукова публікація у періодичних виданнях, які включені до наукометричних баз, рекомендованих МОН, зокрема **Scopus** або *Web of Science Core Collection*);
25. Julia Kharchenko, Sergej Kharchenko, Olena Sidorkina, Alla Fabrika and Oleg Rusul 2021 Sustainability of social being as an effect of transforming non-random events into constructive energy (synergetic and transcendent approaches) E3S Web Conferences Volume 258, 07049 (2021) DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202125807049> (наукова публікація у періодичних виданнях, які включені до наукометричних баз, рекомендованих МОН, зокрема **Scopus** або *Web of Science Core Collection*)
26. Kharchenko, J., Kharchenko, S., Klochek, L., Kluenko, E., & Rusul, O. (2022). La convergencia de la tecnología y la innovación en el espacio complejo moderno. *Revista De La Universidad Del Zulia*, 14(39),457-473. <https://doi.org/10.46925//rdluz.39.26>(наукова публікація у періодичних виданнях, які включені до наукометричних

баз, рекомендованих МОН, зокрема *Scopus* або *Web of Science Core Collection*).

26. Vlasova, T., Skyba, E., Bilan, N., Rusul, O., & Sudakin, O. (2023). Lecturas filosóficas de la posición política e ideológica de Batman. *Amazonia Investiga*, 12(69), 154-160. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.69.09.13>

27. Julia Kharchenko, Serhii Kharchenko, Eduard Kliuienko, Oleksandr Zhytkov, Oleh Rusul. (2025). Resiliencia comunitaria y conocimiento situado. Estrategias educativas para la transición socioecológica en el siglo XXI. *Interacción Y Perspectiva*, 15(3-4), DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16916089>

Допоміжна

1. Аврелій Марк Наодинці з собою / Марк Аврелій / переклав з грецької Ростислав Паранько. – Львів: Априорі, 2018. – 184 с.
2. Арістотель. Нікомахова етика. – К.: VERBA Publishing, 2025, - 304 с.
3. Арістотель. Політика. Поетика. Видавництво «Фоліо». – К.: 2023. – 512 с.
4. Бернардо Ферро. Hegel Beyond Liberalism: The Dialectic of Political and Economic Democracy. Cambridge University Press, 2025, - 240 с.
5. Бенедикт Спіноза. Теологічно-політичний трактат. Видавництво «Фоліо», 2025. – 416 с.
6. Боецій. Розрада від філософії / пер. Андрій Садомора. – Львів: Априорі, 2019. – 208 с.
7. Голідей Раян. Стоїцизм. Видавництво «Наш Формат». – К.: 2022. – 472 с.
8. Джулія Еннес. Платон. – К.: Видавництво «Богдан», 2025, - 248 с.
9. Дені Дідро. Жак-фаталіст і його пан. Небіж Рамо. – К.: VERBA Publishing, 2025, - 320 с.
10. Вольтер. Кандід, або оптимізм. – К.: VERBA Publishing, 2025, - 240 с.
11. Дахній А. Мартін Гайдеггер та екзистенційна філософія. Л.: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. – 250 с.
12. Дахній А. Нариси історії західної філософії XIX-XX ст. Л.: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2015. – 488 с.
13. Завгородній Ю. Ю. Місце філософії в інтелектуальних традиціях Сходу / С. В. Капранов, К. В. Малахова, А. Ю. Стрелкова, О. А. Ярош. К.: Наукова думка, 2013. – 248 с.
14. Лузан А. О. Вступ до філософії. – К.: Центр навчальної літератури, 2022, - 136 с.
15. Лютий Т. Ніцше. Самоперевернення. К.: Темпора, 2016. – 978 с.
16. Лютий Т. Пригоди філософських ідей Західного світу. К.: Темпора, 2019. – 384 с.
17. Марк Тулій Цицерон. Про закони. Про державу. Про природу богів / Переклад з латини Володимира Литвинова. – Львів: Априорі, 2023. – 392 с.

18. Німецька класична філософія Ніцше Ф. Ранкова зоря. Думки про моральні пересуди : [переклад В. Кебуладзе]. – К.: Темпора, 2018. – 800 с.
19. Платон Держава / Платон; пер. з давньогр. Дз. Коваль; – Київ: «Орієнтир», 2017. – 336 с.
20. Пролєєв С. Влада і суспільство: постмодерна перспектива. К.: Дух і Літера, 2021. – 360 с.
21. П'єр Адо. Філософія як спосіб життя. – К.: Новий Акрополь, 2020, - 312 с.
22. Комаха Л.Г. Логічні засади аргументації у філософському знанні. – К.: Центр навчальної літератури, 2023, - 360 с.
23. Крістофер Тейлор. – К.: Видавництво «Богдан», 2025, - 272 с.
24. Руссо Ж.-Ж. Вибрані трактати / Жан-Жак Русо; пер. з фр., вступ. стаття, комент. і прим. О. Йсипенка, О.Хоми; відповід. ред. О.Хома; худож.-оформлювач О. Гугалова-Мешкова. – Харків: Фоліо, 2018. – 603 с.
25. Ріхард Пішель. Будда. Його життя та вчення. – К.: Арій, 2024, - 224 с.
26. Свендсен Л. Філософія свободи. К: Вид-во: Ніка-Центр, 2016. – 336 с.
27. Сенека Л.А. Моральні листи до Луцілія / пер. Андрія Садомори – Львів: Апріорі, 2017. – 552 с.
28. Сенека Луцій Анней Діалоги / пер. з лат. Андрій Садомора. – Львів: Апріорі, 2016. – 320 с.
29. Синиця А. Сучасна аналітична філософія: від прагматики мови до концептуалізації свідомості. Л.: Львівський національний університет імені Івана Франка 2017. – 448 с.
30. Фрідріх Ніцше. Так казав Заратустра. Мультимедійне видавництво Стрельбицького, 2022.
31. Філософські основи наукових досліджень. – Київ: Інтерсервіс, 2019. – 240 с.
32. Гілея: науковий вісник. Русул О.В. Міжетнічна комунікація в умовах культурної глобалізації: міжнародний аспект. – К.: «Видавництво «Гілея», 2019. – Вип. 143 (№4). Ч.2. Філософські науки. С. 134-137
33. Гілея: науковий вісник. Русул О.В. Національна держава в умовах економічної глобалізації. – К.: «Видавництво «Гілея», 2020. – Вип. 154 (№ 3). Філософські науки. С. 226-229
34. Русул О.В. Полікультурна криза та міграційне питання в державах Європи / О.В. Русул // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 1 (33). – К.: НАУ, 2021. – 168 с. (С. 135-139) ISSN 2411-5606
35. Русул О.В. Мульткультурне суспільство Франції в умовах розвитку культурної глобалізації / О.В. Русул // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 1 (37). – К.: НАУ, 2023. – 136 с. (С. 98-101)
36. Русул О.В. Культурний космополітизм і етнокультурна національна ідентичність в епоху глобалізації. // Гілея: науковий вісник / – К.: «Видавництво «Гілея», травень 2023. – Випуск 184-185 (№ 5-6) Філософські науки. – С. 30-33

	37. Русул О.В. Особливості розвитку культурного розмаїття в державах Європи // Вісник Національного авіаційного університету / Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 1 (39). – К.: НАУ, 2024. – С. 127-130 38. <i>XI Міжнародна науково-практична конференція «EUROPEAN CONGRESS OF SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS» // О.В. Русул Етнокультурна трансформація в Європі / 4-6.11.2024 року, Барселона, Іспанія – С. 463-465</i> 39. Русул О.В. Етнополітика Швеції в умовах культурного розмаїття // Вісник Київського авіаційного інституту / Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. - Вип. 1 (41) - К.: КАІ, 2025 - С. 99-102